

Skedevi i forna dar 1:

Spelman fick fiolen med i graven 50 riksdaler årsavgift per hjon

Genom vänligt tillmötesgående från Nordiska museet och den kände hembygdsforskaren Axel E. Ericsson i Regna är KK i dag i tillfälle att börja publicerandet av en artikelserie behandlande en mängd kulturhistoriska företeelser från Skedevi socken i forna dar. Artiklarna är baserade på muntliga meddelanden av den år 1933 avlidne förre hemmansägaren Gustaf Gustafsson, Norskogen, Skedevi. Det utomordentligt intressanta materialet upptecknades år 1929 av fil. kand. Gustaf E. Olsson-Rämminge.

Först en presentation av den minnesgode Gustafsson. Han föddes 14 september 1853 i den lilla för länge sedan borttagna backstugan Pricken under Brenäs i Skedevi och växte upp vid torpet Sjöändan — även det under Brenäs — där föräldrarna var torparfolk. Från 9—11 års ålder gick han sammanlagt ungefär 90 dagar i en mindre och flyttande skola för skolmästaren Lars Flormark. Han lärde sig läsa, lärde katekesen och att skriva hjälpligt. Räkningen var det sämre med.

1869 och 1870 läste han för prästen. Då hade han redan gått i dagsverken och fullgjorde från 16 års ålder som fullgod dagsverkerna för torpet vid Brenäs herrgård. Det höll han på med

under åtta år. Därefter var han dräng och även statare under Brenäs några år. År 1881 gifte han sig och arrenderade under 12 år torpet Nybygget under Rejmyre bruk i Skedevi. 1895 köpte han gården Norskogen långt nere i skogen sydöst om Nora by. Stället förbättrade han från lägervall även genom odlingar, så att där blev 18 tunnland jord. År 1915 överlämnade han gården till sonen Uno.

De senaste åren av hans levnad var synen starkt försvagad. Han var dock vid gott mod och fil. kand. Olsson-Rämminge satte honom bland sina bästa meddelare under årens lopp bl. a. beroende på hans osvikliga minne och goda berättareförmåga. En tanke som osökt kommer vid genomläsandet av Gustafssons berättelser är: Tänk om nutidens inspelningsapparater funnits år 1929!

En märklig spelman

Den mest berömde spelmannen i hr Gustafssons yngre år var en som hette August Lindblom. Han var murare från Ändenäs. Lindbloms fiol var mindre än de vanliga, och den kunde han aldrig slita sig ifrån. Även när han var ute på arbete hade han instrumentet med sig hängande i en knapp under rockkragen. På så sätt hängde fiolen ner på bröstet under rocken. Även stråken hängde på samma sätt.

På alla större danser var Lindblom självskriven som spelman. Glad och livad var han, och så han kunde spela sen... Söping gjorde han mycket, men han talde åtskilligt. Blev han full vid danserna kunde det hända att han reste sig (han satt annars) och bultade flickorna i huvudet med stråken. Folk påstod att han kunde ta ett vedträd och fila med på en stolskarm, så att det lät, eller också spänna strängar över en stekpanna och spela på. Lindblom lärde upp många i trakten att spela, t. ex. »Spel-Erker» Erik Ersson från Långbron

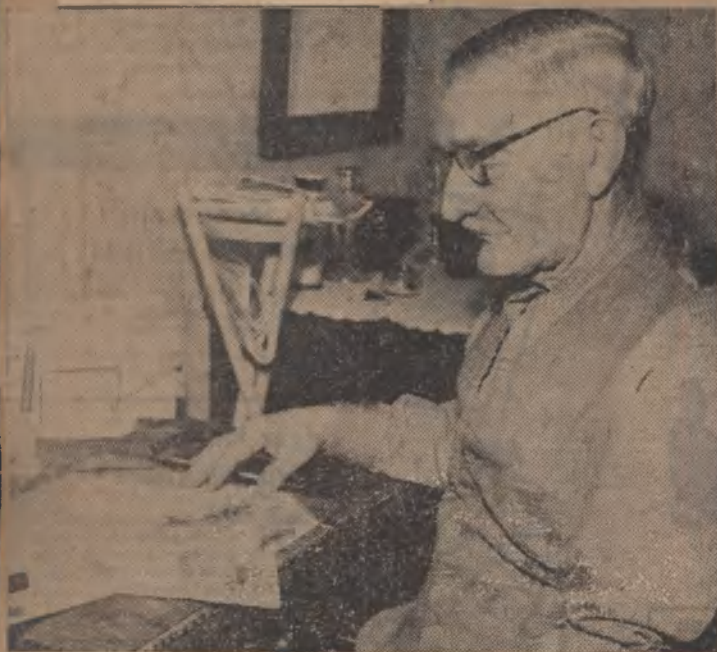
under Rejmyre och Aug. Frank, Hävla.

Fick fiolen med i graven

När Lindblom låg på sitt yttersta på Rejmyre lasarett, sade han till sköterskan, att fiolen skulle han ha med sig i kistan. Det påstås att han fick sin vilja fram, ty ingen har sedan dess sett denna fiol. Lindblom dog något år in på 1900-talet omkring 60 år gammal.

»Bosen» var ringare i kyrkan

På 1860-talet dog Skedevs siste »bose», tillika ringare i kyrkan, Petter Dahlkvist eller, som han kallades, Petter Lomm. Dahlkvist, som ansågs litet tokig, bodde i en stuga på Husby ägor nära kyrkan och hade till åliggande att slakta och ta huden av hästar, hundar och katter samt begrava dem — som bekant selsättningar, vilka ansågs för ytterst förnedrande. Det var ju som bekant ingen som åt hästkött på den tiden. Men från 1880-talet började man sälja hästar till »Korv-Pelle» i stan.

Uno Gustafsson tittar i sin fars anteckningar.

Gården Norskogen i Skedevi.

Peter Lomm behandlades som en vanlig tiggare. Han var mild, vänlig och tacksam för vad han fick. Han gick och tiggde emellanåt, och dit han kom, fick han stanna över natten. »Bosen», som alltid bar en gammal knektmössa på huvudet, var även ringare i kyrkan — en mycket punktlig sådan förresten. De sista åren av sin levnad kom han i fattighuset, men fortsatte med sitt gamla näringsfång. Stora klockan, som trampades i gång, kunde han ringa ensam, vilket ingen annan kunde.

Bland övriga originella Skedevibor

kan nämnas tiggaren Olof Runding, som varit skräddare. Lättjan tog dock överhanden och det påstods att han var så lat, att han drog pressjärnet efter sig, då han var ute och sydde. Han dog på fattigstugan på 70-talet.

Per Härtäll (Pälle Hättler) var ett annat original, som gick omkring och tiggde. Han var inte fullt klok och brukade uppträda med ett flertal hattar på huvudet på en gång. Han samlade också lump under sina färder. Härtäll, som sades ha varit knekt, hörde troligen till fattig-

stugan i Regna. Han levde ännu in på 1890-talet.

Förr i tiden fanns i byarna i Skedevi en luffareklubba, som kunde vara en kvarterslång brådlapp, i ena änden vässad till en spets och försedd med hängrem. Den klubban gick så omkring i byn allt efter som turen var kommen till de olika gårdarna att ta emot kringvandrande luffare.

Härifrån är inte steget långt till

fattigstugan

Den var belägen i huset strax söder om kyrkan, där den nuvarande kyrkskolan ligger. Gummornas rum var där själva affärslokalen är. Den kvinna som hade vård om de gamla kallades »fattistudäjan». I äldre tider hade hon 50 riksdaler av socknen för vart hjon om året, och sen fick hon hushålla som hon ville. Dessutom var det vanligt att folk bar till hjonen mat, då de var till kyrkan. I varje fall brukade kyrkbesökarna hälsa på dem som de kände. Omkring år 1890 var det slut med anordningen med »fattistudäjan».

Förr var det mest bara de orkeslösa, som var i fattigstugan. De som orkade (mest gubbarna) fick gå omkring i socknen, och varje matlag fick ha dem ett dygn undan för undan.

Forts.